

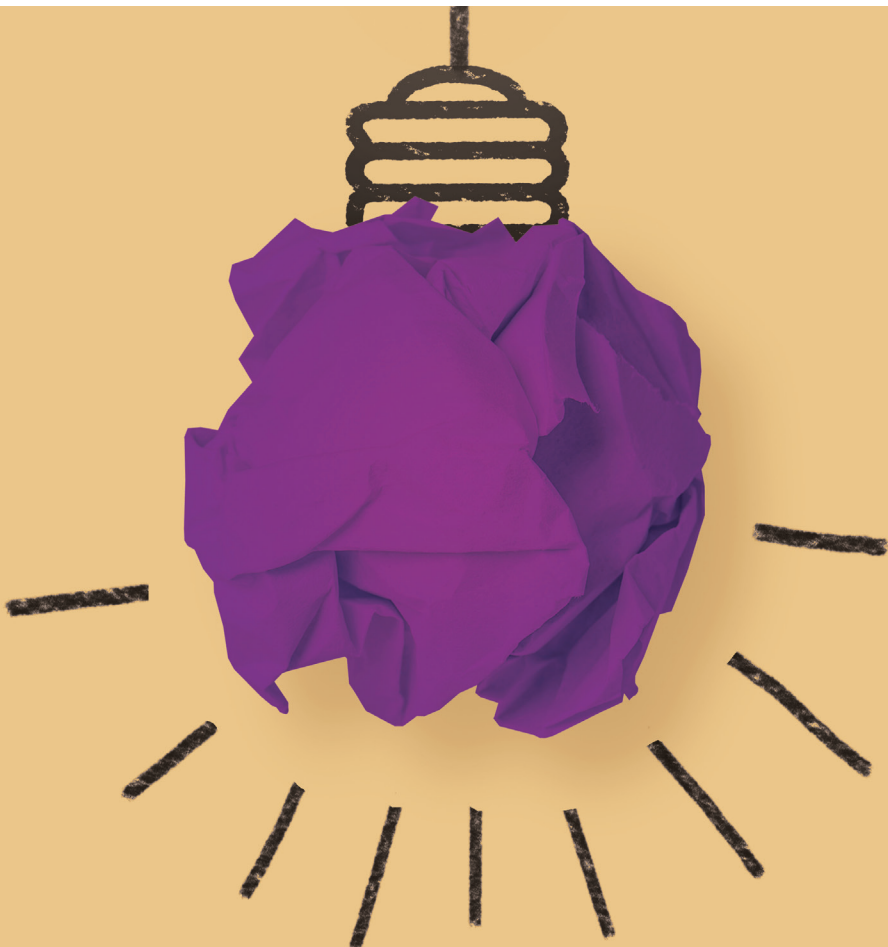

WESTERN BALKANS
ALLIANCE FOR
WORK-BASED
LEARNING

ERI | Education
SEE | Reform
Initiative of
South
Eastern
Europe

 Austrian
Development
Cooperation

METODOLOGIJA ZA RAZVOJ REGIONALNO ZASNOVANIH STANDARDA KVALIFIKACIJA

Metodologija za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija

Izdavač

Inicijativa za reformu obrazovanja u Jugoistočnoj Evropi,
Dečanska 8, 11000 Beograd, Srbija
www.erisee.org office@erisee.org

Autori

Ana Tecilazić
Marina Matešić

Za izdavača

Tina Šarić

Recenzent

Tina Šarić, Sekretarijat ERI SEE

Objavljeno

U Beogradu, jun, 2021. godine

Prevod

Suzana Vučić, suza_vucic@yahoo.com

Dizajn i priprema

StudioTrid
<http://www.studiotrid.net>

Sadržaj

Uvod	6
Metodologija za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija	8
Korak 1. Pokretanja razvoja regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija	10
Korak 2. Formiranje regionalnih radnih grupa.....	13
Korak 3. Sporazum o glavnim deskriptorima standarda kvalifikacija	15
Korak 4. Razvoj osnovnih elemenata regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija	17
Naknadni korak: Transpozicija regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija u nacionalni standard kvalifikacija	18
Regionalno zasnovani standard kvalifikacija	19
Jedinice ishoda učenja	22

Uvod

Ova metodologija za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija (u daljem tekstu: Metodologija) je izrađena u okviru Projekta prema regionalno zasnovanim standardima zanimanja- TO REGOS¹. Projekat TO REGOS realizuje Inicijativa za reformu obrazovanja u Jugoistočnoj Evropi- Sekretarijat ERI SEE² i Alijansa za učenje zasnovano na radu na Zapadnom Balkanu³, u Albaniji (AL), Bosni i Hercegovini (BiH), na Kosovu (XK)^{*4}, u Crnoj Gori (ME), Republici Severnoj Makedoniji (MK) i Srbiji (RS).

Ova Metodologija je zasnovana na nalazima Studije izvodljivosti o razvoju regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija koja je za rezultat imala uporednu analizu institucionalnog i zakonodavnog okvira izvršenu u šest ekonomija, preporuke i opšti metodološki okvir za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija.

Studija izvodljivosti je pokazala da postoji mnogo sličnosti u procesu razvoja nacionalnih standarda kvalifikacija i da postoji zajednička osnova za uključivanje u ovaj postupak eksperimentisanja po pitanju politike.

Iako nijedna ekonomija u svojim metodologijama nije izričito predvidela mogućnost izrade nacionalnog standarda kvalifikacija koji se zasniva na regionalno usaglašenom standardu kvalifikacija koji proizilazi iz regionalno zasnovanog standarda zanimanja, ovde se pretpostavlja da postoji zajednički dogovor između glavnih aktera u regionu o upuštanju u takvo eksperimentisanje po pitanju politika.

Stoga je važno da se agencije odgovorne za SOO i/ili kvalifikacije u datim ekonomijama, uz podršku njihovih resornih ministarstava, ipak otvore za eksperimentisanje po pitanju politike u okviru razvoja regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija i odgovarajućih nacionalnih standarda kvalifikacija.

Na početku je važno razjasniti da razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija nema za cilj da zameni postojeće metodologije i prakse u izradi nacionalnih standarda kvalifikacija, već da svim ekonomijama omogući potencijalni način za osmišljavanje nacionalnog standarda kvalifikacija koristeći zajedničku osnovu postavljenu u regionalno zasnovanom standardu kvalifikacija.

Predložena metodologija se nadovezuje na kapacitete koji su već uspostavljeni u šest ekonomija u smislu razvijanja relevantnih politika i praksi u oblasti razvoja i primene okvira kvalifikacija i uzima u obzir specifične okolnosti u svakoj od ekonomija, njihovu nadležnost i institucionalne odgovornosti u postupcima razvoja u vezi sa okvirom kvalifikacija.

Pravni okvir obuhvata sledeće: Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija Albanije (AL), Polaznu osnovu za nacionalni okvir kvalifikacija Bosne i Hercegovine (BiH), Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija (XK) *, Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija (ME), Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija (MK), Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija Republike Srbije (RS).

1 Projekat TO REGOS je finansirala Austrijska razvojna agencija iz sredstava Austrijske agencije za razvoj i saradnju. Više informacija o projektu je dostupno na Platformi WBA4WBL. <https://wba4wbl.com/about-to-regos-project/>

2 ERISSEE. <https://www.erisee.org/>.

3 WBA4WBL. <https://wba4wbl.com>

4 *Ova odrednica ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je sa rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244/1999 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Institucionalni okvir uključuje sledeće: Ministarstvo prosvete, sporta i omladine, Ministarstvo finansija i privrede, Nacionalnu agenciju za SOO i kvalifikacije, Sektorske odbore (AL); Ministarstvo civilnih poslova, 12 obrazovnih organa, Agenciju za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (BiH); Nacionalni autoritet za kvalifikacije, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, Agenciju za profesionalno obrazovanje i osposobljavanje i obrazovanje za odrasle, Nacionalni autoritet za kvalifikacije (XK)*; Ministarstvo prosvete, Centar za stručno obrazovanje i osposobljavanje, Savet za kvalifikacije, sektorske komisije (ME); Ministarstvo obrazovanja i nauke, Centar za stručno obrazovanje i osposobljavanje, Odbor za nacionalni okvir kvalifikacija Makedonije, Sektorske komisije (MK); Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Agenciju za kvalifikacije, Savet za Nacionalni okvir kvalifikacija Srbije, Sektorska veća (RS).

Metodološki okvir uzima u obzir sledeće: Proces razvoja standarda kvalifikacija, Metodološki vodič za izradu opisa stručnih kvalifikacija u Albaniji (AL); Standarde kvalifikacija u oblasti SOO BA (kratak pregled metodologije) (BA); Razvoj modularnih kvalifikacija, (XK *); Metodologiju za razvoj standarda kvalifikacija, Metodologiju uključivanja kvalifikacija u okvir kvalifikacija Makedonije (MK), Pravilnik o postupcima razvoja kvalifikacija od prvog do petog nivoa kvalifikacija (ME); Pravilnik o metodologiji za izradu standarda kvalifikacija (RS).

Ova metodologija se sastoji iz dva dela. Prvi deo predstavlja postupak za razvijanje regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija, uz opis svakog koraka u tom procesu. Drugi deo pruža metodološke smernice nadležnima za izradu kvalifikacija u postupku kreiranja sadržaja usvojenog obrasca za regionalno zasnovane standarde kvalifikacija.

Konačno, važno je napomenuti da određene izmene mogu biti izvršene u ovoj Metodologiji kako bi se u obzir uzele potencijalne prepreke, rešenja i zaključci koji proizilaze iz stvarnog procesa razvoja regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija u praksi.

Metodologija za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija

Na osnovu zaključaka uporedne analize razvoja standarda kvalifikacija u datih šest ekonomija i identifikovanih uobičajenih praksi u regionu, koje su predstavljene u Studiji izvodljivosti, izrađen je opšti metodološki okvir kako bi se obuhvatili svi procesi koji se odvijaju kako na regionalnom nivou tako i na nivou samih ekonomija.

Opšti metodološki okvir za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija polazi od analize tržišta rada koja za rezultat ima regionalno zasnovani standard zanimanja.

Nakon što partneri postignu sporazum o regionalno zasnovanom standardu zanimanja, sledi nekoliko koraka. Pokreću se dva paralelna postupka: jedan postupak za usvajanje nacionalnog standarda zanimanja sa modifikacijom regionalno zasnovanog standarda zanimanja u skladu sa nacionalnim specifičnostima, po potrebi, i drugi postupak za razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija koji opisuje kvalifikaciju primenom usvojenog skupa deskriptora kvalifikacija, čime se dolazi do usvojenog regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija. Završni korak predstavlja prevođenje/razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija u nacionalni standard kvalifikacija.

Važno je da sve ekonomije budu posvećene razvoju regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija sa ciljem da ga koriste kao osnovu za razvoj sopstvenog nacionalnog standarda kvalifikacija. Stoga se preporučuje razvijanje regionalno zasnovanih standarda za kvalifikacije koje još uvek nisu standardizovane na nivou ekonomija ili koje zahtevaju modernizaciju u svim ekonomijama. Međutim, kada to nije moguće - kada su neke od ekonomija već usvojile odgovarajući nacionalni standard kvalifikacija, to ne bi trebalo da predstavlja prepreku. U tom slučaju, takve ekonomije se obavezuju da revidiraju svoj nacionalni standard kvalifikacija, na osnovu sporazuma o regionalno zasnovanom standardu kvalifikacija, onoliko koliko je to neophodno i primereno kako bi se regionalna perspektiva uvela u postojeći nacionalni standard kvalifikacija.

Regionalno zasnovani standardi kvalifikacija ne zamenjuju nacionalne standarde kvalifikacija - oni su osnovni elementi nacionalnih standarda kvalifikacija i stoga predstavljaju zajedničku osnovu za dalji razvoj nacionalnih standarda kvalifikacija.

Stoga se regionalno zasnovani standardi kvalifikacija prenose u nacionalne standarde kvalifikacija, uz neophodna prilagođavanja dopunjavanjem podataka koji nedostaju, u zavisnosti od specifičnog konteksta obrazovnog sistema. Promena iz regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija u nacionalne standarde kvalifikacija uključuje sve specifičnosti nacionalnih standarda kvalifikacija.

Proces se završava usvajanjem nacionalnih standarda kvalifikacija proisteklih iz regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija. Zatim se u okviru ekonomije sprovode posebni postupci za usvajanje nacionalnih standarda kvalifikacija. Čitav proces je predstavljen pojednostavljenim dijagramom pod nazivom „Metodološki okvir za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija“.

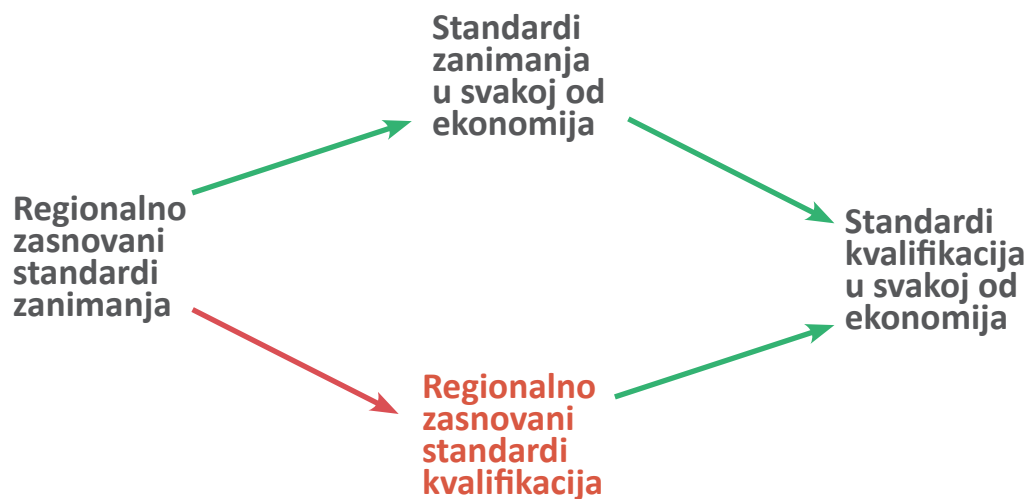
PODSETNIK – NAPOMINJEMO DA ...

Metodološki okvir obuhvata akcije na regionalnom nivou i na nivou ekonomija.

Metodologija za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija opisuje samo mali deo opšteg metodološkog okvira.

Dijagram 1: Metodološki okvir za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija

Ova Metodologija opisuje postupak u četiri koraka i naknadni korak u razvoju regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija.

Korak 1: Pokretanja razvoja regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija

Regionalno zasnovani standardi kvalifikacija se razvijaju na osnovu regionalno zasnovanih standarda zanimanja. To znači da je delimična odluka o tome koju kvalifikaciju treba razviti u cilju izrade regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija doneta sa razvojem regionalno zasnovanog standarda zanimanja.

Stoga je važno napomenuti da bi prvi korak u razvoju regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija bio identifikovanje zanimanja i kvalifikacija koji bi mogli da se razvijaju na regionalnom nivou. Odabir bi trebalo da pokaže regionalnu važnost odabranih sektora, zanimanja i kvalifikacija, a takav izbor bi trebalo napraviti na osnovu regionalnih diskusija i konsultacija među relevantnim stranama.

Da bi se pronašla kvalifikacija koja bi bila odgovarajuća za razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija, predloženo je nekoliko pokazatelja:

- ◆ **Opšta i šira relevantnost tržišta rada:** prateći širi ekonomski razvoj, kompetencije potrebne u određenim sektorima i zanimanja se brzo menjaju, te postoji potreba za prilagođavanjem promenama u svim ekonomijama (npr. IT sektor);
- ◆ **Potencijal mobilnosti:** podaci o prekograničnoj migraciji i mobilnosti kod određenih zanimanja mogu da se koriste za procenu potencijala mobilnosti;
- ◆ **Manjak na tržištu rada:** podaci o manjku (nedostacima) na tržištu na nivou ekonomija mogu da se koriste za diskusije o tome da li bi razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija mogao da podstakne uvođenje promena u aktuelne programe i kvalifikacije i da poveća njihovu atraktivnost.

U nekim ekonomijama metodologija za razvoj nacionalnih standarda kvalifikacija započinje dobijanjem prethodnog odobrenja inicijative / zahteva za razvoj standarda kvalifikacija od strane odgovarajućeg organa, obično ministarstva nadležnog za obrazovanje ili sektorskih veća. Stoga je preporučljivo za one ekonomije u kojima se to zahteva da odgovarajućem nacionalnom telu podnesu inicijativu / zahtev za razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija, koji se zasniva na regionalno zasnovanom standardu zanimanja.

Inicijativa / zahtev za razvoj kvalifikacija treba da sadrži opravdanje za razvoj nove kvalifikacije primenom metodologije za razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija. Štaviše, inicijativa / zahtev treba da bude praćena argumentima u korist potražnje na tržištu rada i da sadrži sve ostale elemente kako je propisano nacionalnim metodologijama (npr. „Naslov kvalifikacije, nivo, pozivanje na šifru koja se odnosi na zanimanje klasifikovano prema MSKZ klasifikaciji, generički opis kvalifikacije i vremenski okvir za razvoj kvalifikacije itd.).

Proces počinje po dobijanju odobrenja u svim **ekonomijama u kojima je odobrenje inicijative neophodno** i po donošenju odluke o tome koji bi standard kvalifikacije bilo važno razviti na regionalnom nivou.

PODSETNIK – NAPOMINJEMO DA ...

Samo u nekim ekonomijama proces razvijanja nacionalnih standarda kvalifikacija započinje uz dobijanje prethodnog odobrenja nadležnog organa. Samo u tim ekonomijama je preporučljivo tražiti odobrenje pre početka razvoja regionalnog standarda kvalifikacija.

Usklađivanje sa zahtevima tržišta rada

Sve ekonomije teže ka izradi sopstvenih stručnih kvalifikacija na osnovu procene potreba i zahteva tržišta rada. Stoga je u svim ekonomijama razvoj standarda kvalifikacija duboko ukorenjen u analizi tržišta rada. Razlika je u tome da li su svoje standarde zanimanja definisale kao obavezni korak u svojim postupcima za razvoj standarda stručnih kvalifikacija⁵. U većini slučajeva, nacionalni standardi zanimanja sadrže, između ostalog, informacije o kompetencijama potrebnim za određeno zanimanje.

Sa druge strane, regionalno zasnovani standardi zanimanja, kako je predviđeno Metodologijom koja je razvijena u okviru projekta TO REGOS (Projekat prema regionalno zasnovanim standardima zanimanja), sadrže grupe zadataka / funkcija, ključne zadatke i aktivnosti, ali ne i kompetencije neophodne za obavljanje zadataka i aktivnosti. Tamo gde se to zahteva na nacionalnom nivou, kompetencije se definišu u procesu prilagođavanja regionalno zasnovanih standarda zanimanja nacionalnim specifičnostima, na osnovu ključnih zadataka i aktivnosti. Prema tome, odgovarajući nacionalni standardi zanimanja, tamo gde postoje, bi mogli da predstavljaju dragoceni izvor kompetencija utvrđenih za obavljanje ključnih zadataka i aktivnosti koji su predstavljeni u regionalnom standardu zanimanja.

Stoga, u okviru prvog koraka, potrebno je prikupiti sva postojeća dokumenta: regionalno zasnovani standard zanimanja, odgovarajuće nacionalne standarde zanimanja, ako postoje, i bilo koji drugi mogući izvor informacija o potražnji na tržištu rada.

Na osnovu prikupljenih podataka, ERI SEE priprema analitičku osnovu za razvoj regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija, uz pomoć stručnjaka i onoliko koliko je to moguće za ERI SEE da pripremi osnove za diskusije na regionalnom nivou.

Prvo, ERI SEE može da izdvoji informacije o ključnim zadacima, aktivnostima i kompetencijama koje su potrebne za obavljanje aktivnosti iz odgovarajućeg RZSZ, kako bi se olakšao dalji rad na odgovarajućem regionalno zasnovanom standardu kvalifikacija.

U suštini, ključni zadaci predstavljaju osnovu za razvoj Jedinica ishoda učenja (JIU) regionalno zasnovanog SK, dok se ishodi učenja (IU) regionalno zasnovanog SK izvode iz kompetencija (znanje, veštine i stavovi) navedenih u Analitičkoj osnovi.

Međutim, razvoj JIU iz ključnih zadataka i IU iz aktivnosti / kompetencija nije uvek samo po sebi očigledan niti je jednostavan poduhvat. Zbog toga je potrebna diskusija na regionalnom nivou među stručnjacima, koja se zasniva na analitičkoj osnovi pripremljenoj od strane ERI SEE. Analitička osnova treba da bude strukturirana u skladu sa strukturom regionalno zasnovanog standarda zanimanja (RZSZ), kako je prikazano u tabeli u daljem tekstu. Time se stvara osnova za izradu IU koji bi odgovarali kompetencijama navedenim u analitičkoj osnovi. Nakon izrade IU oni se grupišu u Jedinice ishoda učenja. Može da se pojavi mogućnost da kompetencije potrebne za jednu aktivnost u RZSZ treba pregrupisati na razuman način nakon njihovog prenosa u ishode učenja, tako da JIU predstavljaju skup IU koji pripadaju istom profilu i mogu se zajednički ocenjivati.

5 Ekonomije koje su definisale svoje standarde zanimanja kao obavezni korak u postupcima za razvoj standarda stručnih kvalifikacija su: Albanija, Crna Gora, Republika Severna Makedonija, Srbija.

1.1 Analitička osnova za regionalno zasnovani standard kvalifikacija

REGIONALNO ZASNOVANI STANDARD ZANIMANJA: Naziv RZSZ

NACIONALNI STANDARDI ZANIMANJA (EKONOMIJE): Nazivi odgovarajućih NSZ, ukoliko postoje, na engleskom jeziku i na originalnom jeziku, kao i ekonomije kojima pripadaju.

GRUPA ZADATAKA/FUNKCIJA, KLJUČNI ZADACI I AKTIVNOSTI	KOMPETENCIJE potrebne za obavljanje ključnih zadataka i aktivnosti	ISHODI UČENJA	JEDINICE ISHODA UČENJA
Upisati prvu Grupu zadataka preuzetu iz RZSZ 1. Grupa zadataka			
Ovde navesti prvi ključni zadatak iz prve grupe ključnih zadataka 1.1 Ključni zadatak...			1.1. JIU ...
Ovde navesti aktivnosti iz prve grupe ključnih zadataka. 1.1.1. Aktivnost... 1.1.2. Aktivnost... 1.1.3. ...	Ovde navesti kompetencije (znanje, veštine i stavovi) potrebne za obavljanje aktivnosti. 1.1.1. Veština... 1.1.2. Znanje 1.1.3. Stav...	Ovde navesti ishode učenja izvedene iz kompetencija. 1.1.1. IU... 1.1.2. IU... 1.1.3. IU	Ovde grupisati IU u jedinice. Napominjemo da Jedinica ishoda učenja može da sadrži IU koji su izvedeni iz različitih aktivnosti. Npr.: 1.1.1.IU... 2.1.4 IU...

Korak 2. Formiranje regionalnih radnih grupa

Drugi korak je formiranje regionalnih radnih grupa za svaki regionalno zasnovani standard kvalifikacija. Regionalna radna grupa je grupa osnovana od strane ERI SEE koju čine članovi ovlašćeni od strane nadležnih organa iz šest ekonomija za razvijanje regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija.

PODSETNIK – NAPOMINJEMO DA ...

Specifični sastav radnih grupa neophodan za razvoj nacionalnih standarda kvalifikacija ne treba primenjivati na regionalnu radnu grupu, s obzirom na to da će nacionalne radne grupe svakako razmatrati traspoziciju regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija u nacionalne.

Grupa ne bi trebalo da bude prevelika kako bi mogla da bude operativna. Broj članova radne grupe ne bi trebalo da bude veći od četrnaest, po dva iz svake ekonomije, moderator / stručnjak i predstavnik ERI SEE u funkciji koordinatora. Predloženi sastav uključuje:

- ◆ Predstavnike agencija ili stručnjake za standarde zanimanja / kvalifikacija;
- ◆ Stručnjake koji poseduju znanja i vešti specifične za odgovarajući sektor.

Preporučljivo je da grupu čine predstavnici agencija koje su nadležne za stručne kvalifikacije u svih šest ekonomija i koji poseduju specifična znanja i veštine, vezane za dati sektor i koji su obučeni predavači, upoznati sa konceptima ishoda učenja i okvira kvalifikacija.

U svim ekonomijama agencije nadležne za stručne kvalifikacije ili iniciraju razvoj standarda kvalifikacija ili ga odobravaju. Stoga su ove agencije najvažniji akteri u procesu razvoja regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija.

Sektorski profil tih stručnjaka u najvećoj mogućoj meri mora da se podudara sa profilom regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija koji se razvija.

Rad radnih grupa bi mogli da olakšaju stručnjaci koji su upoznati sa metodologijama razvoja standarda kvalifikacija uopšte.

Budući da je u nekim ekonomijama u odgovarajućim metodologijama opisan specifičan sastav radnih grupa koje razvijaju nacionalne standarde kvalifikacija, ovde se može postaviti pitanje da li bi taj sastav trebalo primeniti u razvoju regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija. Na primer, u nekim metodologijama za razvoj standarda kvalifikacija važno je da članovi grupe poseduju radno iskustvo u relevantnoj oblasti zanimanja i da budu predstavnici poslovnog sektora, kao i da poseduju odgovarajuće stručno obrazovanje i obuku. Preporučuje se da se ne primenjuju takvi zahtevi za formiranje radnih grupa za razvijanje regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija, jer bi takva radna grupa mogla da bude prevelika, a samim tim ne i toliko operativna, te bi zahtevala značajne ljudske resurse i možda bi bila neuravnotežena u pogledu broja ljudi koji dolaze iz različitih ekonomija.

Ipak, kako bi se ispunili mogući nacionalni zahtevi, preporučljivo je da se takva radna grupa formira na nacionalnom nivou i da se koristi kao savetodavno telo u procesu razvoja regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija.

Jedan ili dva člana ove grupe mogu da budu imenovani kao stručnjaci u regionalnoj radnoj grupi i da preuzmu ulogu komunikatora između nacionalne radne grupe i regionalne radne grupe. Uloga nacionalne radne grupe je da obezbedi ulazne podatke regionalnoj radnoj grupi, da do-

stavi komentare na nacрте regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija i onda kada regionalno zasnovani standard kvalifikacija bude usvojen, da ga primenjuje kao osnovu za razvoj odgovarajućeg nacionalnog standarda kvalifikacija.

PODSETNIK – NAPOMINJEMO DA ...

Treba izbeći svaku vrstu sukoba interesa. Oni stručnjaci koji učestvuju u razvoju standarda kvalifikacija ne bi trebalo da budu uključeni u postupak njihovog ocenjivanja i evaluacije.

Važno je da članovi radne grupe rade zajedno u istom cilju, a to je postizanje konsenzusa o regionalno zasnovanom standardu kvalifikacija. Samo ako se postigne konsenzus i svi članovi se slože, možemo očekivati da će se uložiti napori da se regionalni standardi kvalifikacija, nakon toga, prenesu u nacionalne standarde kvalifikacija. Zbog toga bi trebalo izbegavati bilo kakav oblik glasanja, ali treba postići jasan dogovor o principu postizanja konsenzusa kao načina za donošenje odluka.

Iako je poželjno da jezik rada grupe bude engleski, ERI SEE je odgovorna za organizovanje prevođenja i tumačenja na zahtev i na osnovu potreba grupe.

Rad regionalne radne grupe zahteva snažnu operativnu podršku. Stoga ERI SEE preuzima odgovornost za koordinaciju, pripremu radnog materijala i pružanje operativne podrške radnim grupama.

U većini ekonomija postoje različita **tela** koja su obično povezana sa agencijama nadležnim za SOO i / ili sve kvalifikacije, a koja su, u principu, takođe odgovorna za evaluaciju nacionalnih standarda kvalifikacija. Članovi ovih tela su obično stručnjaci u datom sektoru, koji nisu primarno povezani sa poslom vezanim za razvoj kvalifikacija, niti isti obavljaju sa punim radni vremenom, te stoga nužno ne poseduju iskustvo niti su direktno obavešteni o najnovijim inicijativama poput one koja se tiče regionalno zasnovanih okvira kvalifikacija. Stoga je preporučljivo blagovremeno obavestiti ova tela o procesu i pružiti im punu podršku u eksperimentisanju po pitanju politike u vezi sa regionalno zasnovanim standardima kvalifikacija.

Ipak, važno je napomenuti da članovi takvih tela ne bi trebalo da budu direktno uključeni u razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija (niti u razvoj nacionalnih standarda kvalifikacija), jer princip nezavisne i nepristrasne evaluacije treba poštovati pri prenosu regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija u nacionalni standard i pri iznošenju predloga za usvajanje / uključivanje istog u nacionalne okvire kvalifikacija.

Korak 3. Sporazum o glavnim deskriptorima standarda kvalifikacija

Glavnim deskriptorima svake kvalifikacije smatraju se njen profil/vrsta, nivo i količina/obim posla. Pre razvijanja standarda kvalifikacija, regionalna radna grupa treba da se usaglasí po pitanju četiri glavna generička deskriptora kvalifikacija koji bi trebalo da odgovaraju relevantnom standardu zanimanja (tj. profil/vrsta, nivo i količina/obim posla, kvalitet).

PODSETNIK – NAPOMINJEMO DA ...

Kvalifikacije se opisuju u smislu:

profila/vrste – sektor

nivoa – NOK i EOK

količine/obima posla – poeni ili sati

kvaliteta – uslovi za akreditaciju

Profil i vrsta kvalifikacije podrazumeva pripadnost određenom sektoru. Važno je da se radna grupa slaže sa sektorskom klasifikacijom ove kvalifikacije.

Agencije nadležne za SOO i/ili kvalifikacije u ekonomijama treba da razmotre i da se usaglase po pitanju klasifikacije kvalifikacija prema sektorima SOO pre nego što započnu rad na razvoju

standarda kvalifikacija. Preporučljivo je koristiti EUROSTAT MSKO-O (OOiO – Oblasti obrazovanja i osposobljavanja) klasifikaciju. Važno je usaglasiti se po pitanju sektorske klasifikacije kvalifikacija, s obzirom na to da odabir sektora dalje usmerava razvoj ishoda učenja specifičnih za dati sektor.

Klasifikacija kvalifikacija prema sektorima SOO može da predstavlja izazov zbog činjenice da sve ekonomije ne koriste istu metodologiju za klasifikaciju kvalifikacija prema oblastima obrazovanja i osposobljavanja. Ovo može da predstavlja i dodatni izazov u ekonomijama u kojima je uspostavljena složena institucionalna struktura koja podržava razvoj i usvajanje standarda kvalifikacija, a to je struktura koja uključuje sektorske organe kao što su sektorske komisije ili sektorska veća koji su nadležni za procenu predloženih standarda kvalifikacija.

Konkretnije, ako se predloži za regionalno zasnovane standarde kvalifikacija priznaju kao oni koji pripadaju različitim sektorima u ekonomijama koje su uključene u taj proces, mogla bi da postoji tendencija da se veći naglasak stavlja na jedinice ishoda učenja koje pripadaju različitim sektorima, što može, naknadno, da ugrozi ciljno postizanje sporazuma na regionalnom nivou.

Predlaže se postizanje dogovora o klasifikaciji kvalifikacija u sektor pre početka rada na razvoju standarda kvalifikacija i, ako je to moguće, već u fazi izrade regionalno zasnovanog standarda zanimanja, s obzirom na to da sektorska klasifikacija može da bude važna za neke ekonomije u procesu pokretanja inicijative i dobijanja prethodnog odobrenja za razvoj standarda kvalifikacija, po mogućstvu od sektorskog organa na nacionalnom nivou. Stoga je važno imati na umu pripadnost kvalifikacije određenom sektoru i shodno tome odluku sektorskog veća od koga se traži prethodno odobrenje.

Nivo kvalifikacije zavisi od nivoa deskriptora ishoda učenja. Radna grupa treba da se usaglasí po pitanju nivoa regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija u okviru EOK koji je opisan nivoima EOK koji su predviđeni za deskriptore ishoda učenja⁶.

⁶ Preporuka Saveta od 22. maja 2017. godine o Evropskom okviru kvalifikacija za celoživotno učenje i stavljanje van snage preporuke Evropskog parlamenta i Saveta od 23. aprila 2008. godine o uspostavljanju Evropskog okvira kvalifikacija za celoživotno učenje.

Regionalno zasnovani standard kvalifikacija odnosi se samo na EOK, ali ne i na nivoe nacionalnih kvalifikacija. Pošto su skoro sve ekonomije dostavile svoje izveštaje o povezivanju svog okvira kvalifikacija sa Evropskim okvirom kvalifikacija, one su već uspostavile vezu između nacionalnih nivoa kvalifikacija i nivoa u okviru EOK.

Nivo kvalifikacije u nacionalnom okviru kvalifikacija se dodeljuje u kasnijoj fazi, u procesu usvajanja nacionalnog standarda kvalifikacija, s obzirom na to da se verifikuje samo ukoliko je predlog za standard kvalifikacija dobio pozitivnu ocenu, ukoliko je usvojen i uključen u Nacionalni okvir kvalifikacija.

Obim kvalifikacija, opisan u smislu ESPBSOO, treba da se usaglasi pre početka razvoja odgovarajućeg standarda kvalifikacija. Preporučljivo je da se standard kvalifikacija radi samo za stručni deo kvalifikacije, a da opšteobrazovne komponente kvalifikacije budu definisane na nivou programa. Ipak, treba postići sporazum o udelu opšteobrazovnih komponentata u kvalifikaciji kao elementu standarda kvalifikacija.

Kvalitet kvalifikacija se opisuje specifičnim uslovima za akreditaciju koji pružaju informacije o sistemu osiguranja kvaliteta koji podržava uključivanje kvalifikacija u okvir kvalifikacija. S obzirom na to da regionalno zasnovani standardi kvalifikacija ne podležu nikakvom postupku za dobijanje akreditacije niti bi, kao takvi, trebalo da budu uključeni u bilo koji nacionalni registar, na pojam kvaliteta bi trebalo samo podsećati u koracima koji bi sledili nakon razvoja regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija.

Korak 4. Razvoj osnovnih elemenata regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija

Sve ekonomije su identifikovale obavezne elemente svojih obrazaca nacionalnih standarda kvalifikacija. Iako ih ponekad nazivaju drugačije, one koriste manje-više slične koncepte za opisivanje kvalifikacija. Usporedna analiza elemenata nacionalnih standarda kvalifikacija, predstavljena u Studiji izvodljivosti, je korišćena kao osnova za identifikovanje i predlaganje minimalnih osnovnih elemenata regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija. Regionalna radna grupa razvija regionalno zasnovani standard kvalifikacija koristeći obrazac sa elementima standarda kvalifikacija dat u okviru ove Metodologije.

U svom radu, regionalne radne grupe se u velikoj meri oslanjaju na operativnu podršku od strane ERI SEE. Operativna podrška podrazumeva da ERI SEE preuzima odgovornost za koordinaciju postupka imenovanja i rada regionalnih radnih grupa od samog početka do postizanja konačnog sporazuma o regionalno zasnovanim standardima kvalifikacija. Konkretno, ERI SEE obavlja sledeće zadatke:

- ◆ Iniciranje **koordinacionih sastanaka** sa nacionalnim organima radi dogovora o konkretnim koracima koje treba preduzeti u razvoju regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija, kao i o vremenskom okviru i potrebnim resursima.
- ◆ Koordinacija postupka **imenovanja** članova regionalne radne grupe kao predstavnika nadležnih organa šest ekonomija. ERI SEE se konsultuje sa svakom ekonomijom po pitanju načina za vršenje odabira najprikladnijih stručnjaka, sledeći principe definisane u ovoj Metodologiji.
- ◆ Koordinacija **rada** regionalnih radnih grupa koja uključuje organizaciju sastanaka (na mreži ili licem u lice), obezbeđivanje prostora za obavljanje posla, pokrivanje troškova sastanaka licem u lice, slanje pozivnica u skladu sa dostupnošću svih članova.
- ◆ Priprema **radnog materijala** za raspravu regionalne radne grupe što uključuje sprovođenje prethodnih istraživanja, pripremu analitičke podloge, podataka i dokaza koji bi mogli da se koriste u razvoju regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija. Kako bi to učinila, ERI SEE može da traži pripremu studija ili sprovođenje složenijih istraživanja za koja se proceni da su potrebna za razvoj regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija.
- ◆ Priprema **nacrta i revizija** regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija koje su predložili stručnjaci kao članovi regionalnih radnih grupa, prikupljanje komentara, priprema pitanja za diskusiju, pregled nacрта nakon rasprave i pisanih komentara koje su članovi dobili do izrade konačnog nacрта.
- ◆ Pružanje **lingvističke podrške** odnosno priprema prevoda i osiguranje tumačenja kada i gde god je to potrebno u koordinaciji sa regionalnim nadležnim organima i članovima regionalnih radnih grupa.
- ◆ **Moderiranje diskusija** i pružanje pomoći u postizanju konsenzusa o regionalno zasnovanim standardima kvalifikacija. U tom procesu, ERI SEE može da angažuje spoljne stručnjake kako bi olakšala diskusija.
- ◆ Ovaj korak u razvoju osnovnih elemenata regionalno zasnovanih standarda kvalifikacija je predstavljen i detaljnije razrađen u drugom delu Metodologije.

Naknadni korak: Transpozicija regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija u nacionalni standard kvalifikacija

Kako bi regionalno zasnovani standardi kvalifikacija mogli da se koriste, trebalo bi pronaći način za njihovu transpoziciju u registre okvira kvalifikacija datih ekonomija. Čim ekonomije postignu sporazum, predloženi standard kvalifikacija treba da koriste nacionalne radne grupe kao osnovu za razvoj nacionalnog standarda kvalifikacija. Tada regionalno zasnovani standardi kvalifikacija treba da se prilagode nacionalnim zahtevima bez izmene usvojenih osnovnih elemenata regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija, a zatim se podnose na usvajanje u skladu sa procedurama propisanim na nivou svake ekonomije. U ovom procesu je važno priznati činjenicu da je ovo regionalno dogovoreni standard kvalifikacija. Prema tome, ukoliko bi bilo potrebno izvršiti određene izmene osnovnih elemenata u procesu usvajanja, o tome treba obavestiti druge ekonomije, te će se možda pojaviti potreba za revizijom regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija.

Na kraju, informacije o komplementarnosti, kao i o razlikama, treba objaviti zajedno sa usvojenim standardom kvalifikacije, uz preporuku da se te informacije uzmu u obzir u postupcima priznavanja. Ukoliko se izvodi kao uspešni pilot, ovo bi dugoročno moglo da postane model za automatsko priznavanje kvalifikacija koje su u potpunosti u skladu sa regionalno zasnovanim standardima kvalifikacija. To bi, naravno, trebalo da bude predmet zakonske regulative kojom se reguliše priznavanje kvalifikacija.

Regionalno zasnovani standard kvalifikacija

Образец за регионално засновани стандард квалификација садржи смернице за попуњавање обрасца и описивање svakog елемента регионално заснованог стандарда квалификација. Обрисати смернице при попуњавању обрасца одговарајућим садржајем.

Standard kvalifikacija	
Naziv kvalifikacije	<p>Opisati naziv kvalifikacije na engleskom jeziku i na svim službenim jezicima ekonomija Zapadnog Balkana.</p> <p>(npr. Regionalno zasnovani standard kvalifikacija za Hotelsko-restoransko tehničara / Hotelsko-restoransku tehničarku)</p>
Vrsta kvalifikacije	<p>Navesti da li je ovaj standard namenjen za kvalifikaciju u oblasti opšteg obrazovanja, stručnog obrazovanja i osposobljavanja ili visokog obrazovanja, kao i to da li se ova kvalifikacija može steći kroz obrazovanje i osposobljavanje odraslih i da li bi ova kvalifikacija trebalo da bude dodeljena u sistemu validacija formalnog i neformalnog učenja obezbeđenih kvalitetom.</p>
Opis / opravdanje / obrazloženje kvalifikacije, potreba za kvalifikacijom	<p>Opisati zašto je ova kvalifikacija opravdana, a posebno da li je predložena jer to zahteva tržište rada.</p> <p>Opisati ciljeve kvalifikacije i glavne ciljne grupe učenika.</p> <p>Navesti zašto je ova kvalifikacija relevantna na regionalnom nivou.</p> <p>Navesti prethodno odobrenje dobijeno od nacionalnih organa (gde je to potrebno).</p>
Odgovarajući standardi zanimanja, veza sa MSKZ ili bilo koji drugi dokaz o konsultacijama sa zainteresovanim stranama na tržištu rada	<p>Navesti metodologije primenjene u istraživanju i analizi potreba i zahteva tržišta rada, a posebno navesti koji je regionalno zasnovani standard zanimanja korišćen kao osnova za razvoj ovog regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija.</p> <p>Po potrebi predložiti odgovarajuće klasifikacije u okviru nacionalnih klasifikacija zanimanja u ekonomijama u regionu.</p>
Nivo kvalifikacije (EOK)	<p>Definisati nivo u Evropskom okviru kvalifikacija za celoživotno učenje (EOK 1-8). Određivanje nivoa u EOK podrazumeva nivo u odgovarajućem nacionalnom okviru kvalifikacija na osnovu izveštaja o povezivanju nacionalnih okvira kvalifikacija i EOK.</p>

<p>Kreditna vrednost kvalifikacije ili trajanje u godinama/satima i udeo opšteobrazovnih jedinica u ukupnoj kvalifikaciji</p>	<p>Opisati obim kvalifikacija u smislu ESPBSOO. ESPBSOO se ovde koristi za opisivanje obima posla, tj. broja sati potrebnih pojedincu za postizanje ishoda učenja ove kvalifikacije. Uključuje kako vreme uvođenja, tako i vreme provedeno u učenju i osposobljavanju izvan učionice. Budući da ne postoji zajednički usaglašena formula, objasniti koliko sati učenja je prihvaćeno za dobijanje jednog ESPBSOO boda.</p> <p>ESPBSOO bodovi se dodeljuju samo za stručni deo standarda kvalifikacija. Ipak, trebalo bi da se navede udeo stručnih komponenti u okviru kvalifikacije kao elementa standarda kvalifikacija. (npr. 60% ukupnog obima kvalifikacije treba da čine jedinice ishoda učenja u okviru SOO, a 40% ukupnog obima kvalifikacije treba da čine jedinice ishoda učenja u okviru opšteg obrazovanja).</p>
<p>Sektor / polje rada (prema MSKO)</p>	<p>Opisati klasifikaciju kvalifikacija prema klasifikaciji EUROSTAT MSKO-O (OOiO – Oblasti obrazovanja i osposobljavanja).</p> <p>Navesti sektor(e) kojima kvalifikacija pripada u svih šest ekonomija.</p> <p>Ovde treba objasniti sve važne veće razlike u klasifikaciji kvalifikacija u odgovarajućim ekonomijama.</p>
<p>Specifični zahtevi za obezbeđivanje kvaliteta koji se odnose na kvalifikaciju</p>	<p>Sve ekonomije koriste informacije o organu nadležnom za dodeljivanje licence obrazovnim institucijama kao i akreditacije, verifikacije ili saglasnosti obrazovnim institucijama za sprovođenje programa koji vode do dodele određene kvalifikacije. Sve to je deo različitog sistema za osiguranje kvaliteta koji postoji u šest ekonomija.</p> <p>Prilikom izrade regionalno zasnovanog standarda kvalifikacija, važno je naglasiti ukoliko postoje neki posebni zahtevi za dodelu te kvalifikacije koje treba poštovati u postupcima osiguranja kvaliteta koji će uslediti na nivoima ekonomija (na primer: zvanje Kvalifikovana medicinska sestra treba da se dodeli samo po završetku programa koji je akreditovan kao formalno, početno SOO).</p> <p>Opisati bilo koji specifični zahtev za obezbeđivanje kvaliteta povezan sa ovom kvalifikacijom koji je važan svim ekonomijama sa stanovišta aranžmana za obezbeđivanje kvaliteta u ekonomijama.</p>
<p>Uslovi za prijem / upis / preduslovi za sticanje kvalifikacija</p>	<p>Opisati uslove za upis u vezi sa ovom kvalifikacijom u smislu prethodne kvalifikacije koju treba steći (npr. osnovna škola ili kvalifikacija za nivo 1 u okviru EOK), kao i sve druge moguće posebne zahteve kao što je prijemni ispit.</p>

Nastavak obrazovanja / prolaznost u sistemu kvalifikacija / dalje kvalifikacije i mogućnosti zapošljavanja	Opisati dalje mogućnosti za profesionalni razvoj u zavisnosti od toga da li ova kvalifikacija omogućava pristup visokom obrazovanju i / ili tržištu rada.
Kvalifikaciona struktura: Lista obaveznih jedinica ishoda učenja i izbornih jedinica ishoda učenja	Naveći obavezne jedinice ishoda učenja i moguće izborne jedinice ishoda učenja. Ovo polje se poslednje popunjava. Nakon postizanja sporazuma o osnovnim ishodima učenja koji se izražavaju u vidu znanja, veština i kompetencija, jedinice ishoda učenja se ovde unose u vidu rezimea.
Sporazum o regionalno zasnovanom standardu kvalifikacija	Za potrebe transparentnosti, ukratko opisati postupak postizanja sporazuma u vezi sa regionalno zasnovanim standardom kvalifikacija kao osnove za razvoj i usvajanje odgovarajućeg nacionalnog standarda kvalifikacija (sastav radne grupe, datum).

Jedinice ishoda učenja

Jedinice ishoda učenja su osnovni ishodi učenja izraženi u vidu znanja, veština i kompetencija i strukturirani u jedinice za koje je definisan nivo, obim posla i specifični profil. Ocenjivanje ishoda učenja strukturiranih u jedinicu bi trebalo da bude jednostavno primenom odgovarajuće metode ocenjivanja, a ocena se može dodeliti u zavisnosti od određenih kriterijuma za ocenjivanje, kako to propisuju obrazovni programi ili obrazovne institucije koje sprovode program. U ovom poslednjem odeljku svaka jedinica ishoda učenja treba da bude opisana nizom osnovnih ishoda učenja koji su definisani u vidu znanja, veština i stavova.

Ovu tabelu treba popuniti uz pomoć analitičke osnove koja se koristi za izvođenje ishoda učenja iz aktivnosti navedenih u regionalno zasnovanom standardu zanimanja koji su grupisani u jedinice ishoda učenja koje odgovaraju ključnim zadacima u odgovarajućem regionalno zasnovanom standardu zanimanja. Ipak, stručnjaci treba da budu oprezni prilikom prevođenja aktivnosti i kompetencija u ishode učenja- grupisanje ishoda učenja u jedinice će zahtevati razmišljanje o načinu za pregrupisavanje ishoda učenja koji su slični po profilu. Pored toga, važno je imati na umu da će ovi ishodi učenja morati da se ocenjuju primenom odgovarajuće metode ocenjivanja u svim ekonomijama učesnicama.

JEDINICE ISHODA UČENJA	NIVO	ESPBSOO	ISHODI UČENJA
JEDINICA 1 - NAZIV	EOK	ESPBSOO	Ovde upisati ishode učenja koji su sadržani u odgovarajućoj jedinici ishoda učenja. Ovi IU su izvedeni iz aktivnosti i kompetencija koje su navedene u RZSZ, ali nisu nužno strukturirani na isti način kao što su strukturirane odgovarajuće aktivnosti RZSZ. Jedinica ishoda učenja treba da objedini ishode učenja koji pripadaju istom profilu i koji se mogu oceniti primenom odgovarajuće pojedinačne metode ocenjivanja.
JEDINICA 2 - NAZIV	EOK	ESPBSOO

U tabelu dodati onoliko jedinica ishoda učenja koliko je definisano imajući u vidu ukupan obim standarda kvalifikacija kao i nivoe svake jedinice ishoda učenja prema deskriptorima ishoda učenja EOK. Deskriptori ishoda učenja opisuju nivo znanja, veština i odgovarajuću odgovornost i autonomiju i treba da predstavljaju referentnu tačku za definisanje ishoda učenja standarda kvalifikacija.

Ne moraju sve jedinice ishoda učenja da budu na istom nivou na kome je standard kvalifikacija - neke mogu da budu postavljene na viši nivo, a neke na nivo koji je niži od nivoa kvalifikacija. Ipak, važno je da se radna grupa usaglasi po pitanju minimuma jedinica ishoda učenja koje treba da odgovaraju nivou kvalifikacije kako bi se opravdalo pozicioniranje kvalifikacije na odgovarajući nivo kvalifikacije.

Najvažnije je da ishodi učenja treba da se izvode iz standarda zanimanja kako bi se razvili standardi kvalifikacija koji odgovaraju zahtevima tržišta rada. Prema tome, jedinice ishoda učenja koje su osmišljene kao elementi standarda kvalifikacija treba da odgovore na ključne zadatke, ključne aktivnosti i odgovarajuće kompetencije predstavljene u standardima zanimanja, a o istima treba da se usaglasi regionalna radna grupa na osnovu ključnih aktivnosti.

Vrlo je verovatno da će postojati značajne razlike između ekonomija po pitanju opisivanja ishoda učenja izraženih u vidu znanja, veština i stavova koji pripadaju standardu date kvalifikacije. To, ipak, ne bi trebalo da predstavlja prepreku u postizanju sporazuma o onim ishodima učenja koji su priznati i ocenjeni kao ključni ishodi učenja u svim ekonomijama. Ključni ishodi učenja su oni koji moraju da budu sadržani u standardu kvalifikacija.

Ako ne postoje takvi ishodi učenja, to bi moglo da znači da stručnjaci na potpuno drugačiji način razumeju kvalifikaciju sa određenim nazivom. To bi moglo da bude pitanje prevoda i jezika ili je samo izraz različite kulturne tradicije. Stoga je veoma korisno identifikovati takve slučajeve i koristiti takve informacije u postupcima priznavanja.

